
25. konferencja Stowarzyszenia Europejskich Muzeów na Wolnym Powietrzu (AEOM), Czechy–Słowacja 20–25 sierpnia 2011 r.

Stowarzyszenie Europejskich Muzeów na Wolnym Powietrzu (AEOM) jest organizacją afiliowaną przy Międzynarodowej Radzie Muzeów (ICOM). To instytucja zrzeszająca najważniejsze muzea na wolnym powietrzu, ich dyrektorów oraz kadre kierowniczą. Celem jest wymiana doświadczeń: naukowych, technicznych, praktycznych oraz organizacyjnych, a także wzajemna promocja ich działań. Z tą intencją co dwa lata organizowane są konferencje, podczas których członkowie Stowarzyszenia uczestniczą w sesjach roboczych poświęconych konkretnym tematom. Towarzyszą temu objazdy studyjne po wybranych muzeach, co ma bezpośrednio przybliżyć specyfikę ich pracy, a także charakter regionu/regionów w nich prezentowany.

W roku 2011 konferencję zorganizowały muzea czeskie oraz słowackie. Główną pieczę nad sprawną organizacją i jej przebiegiem sprawowały: Wołoskie Muzeum na Wolnym Powietrzu w Rožnowie pod Radhoszczem (Rožnov pod Radhoštěm) i Słowackie Narodowe Muzeum w Martinie. Rozpoczęto w słowackim Bardejowie. Pierwszym punktem był wieczorny koncert organowy w Bazylice św. Idziego. Następnie spotkaliśmy się z władzami miejskimi w Nowym Ratuszu. W starym zaś, późnogotycko-wczesnorenesansowym mieście mieszczą się Muzeum Szaryskie i Muzeum Historii Bardejowa, które mimo późnej wieczornej pory mogliśmy zwiedzić. Oba muzea gromadzą i prezentują najbardziej wartościowe, artystycznie i historycznie, przedmioty poświadczające królewski charakter miasta.

Część naukowa konferencji dotyczyła dwóch zakresów tematycznych: pracy z dziećmi i rolnictwa.

Pierwszy dzień wystąpień poświęcono tematowi związanemu z pracą z dziećmi — „Working with Children” — realizowanym programom i zajęciom dla różnych grup wiekowych oraz zamierzeniom, celom, rezultatom i metodom pracy. Wstępnie temat i zakres nakreślił Jan Carstensen. Pierwszy referat wygłosiła Barbora Mesárošová z Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie: „Working

with Children — Attracting a Child Visitor (Forms of Specialized Programmes and Activities for Different Age Groups; Their Objectives, Goals and Results, and Methods of Working with Children)”, stwierdzając m.in., że muzea na wolnym powietrzu powinny być azylem dla dorosłych i dzieci — powinny pozwalać na poznawanie życia w jego pierwotnej formie w opozycji do globalizacji. Następnie Richard Evans z Beamish Museum odniósł się do doświadczeń własnego muzeum i prób znalezienia prawdziwej historii bezpośrednio dotyczącej dzieci, która do nich przemówi i włączy je do jej przedstawienia. Pieter-Matthijs Gijsbers (Niderlandzkie Muzeum na Wolnym Powietrzu w Arnhem) w referacie „Education about Migration” opowiedział o projekcie mającym zweryfikować obraz „typowego Holendra” u typowego Holendra przez jego tureckie czy chińskie wcielenie. Przedsięwzięcie realizowane jest na zlecenie rządu i ma zbudować mentalną mapę Holandii w oparciu o opowieści o różnych stronach migracji i migrantów. Odbywa się to także przez wejście w rolę „innego” przez doświadczenie, np. gotowanie. Tihana Kušenić (Muzej „Staro Selo” Kumrovec) — „Intangible Heritage of Croatian Zagorie on Representative UNESCO List and Preserve the Same throughout the Organization of Museum Workshop” — odniosła się do doświadczeń transgranicznego projektu ochrony dziedzictwa niematerialnego w chorwackim regionie Zagorie i faktu znalezienia się na „Liście reprezentatywnej niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości” UNESCO metody tradycyjnego wyrobu pierników oraz drewnianych zabawek dla dzieci. Dmitrij Muchin — „The Development of Museum Pedagogical Programmes in the Architectural and Ethnography Museum of Vologda Region” — przedstawił program działań edukacyjnych Muzeum Architektoniczno-Etnograficznego Obwodu Wołogodzkiego w Wołogdzie z siedzibą w Siemionkowie, przybliżających tradycyjne zajęcia, które w zdegradowanej społecznie Rosji nie są oczywiste ani dla dzieci, ani dla dorosłych np. tradycyjny wyrób masła. Nicola Krstović (Muzeum na Wolnym Powietrzu „Staro Sielo”: Sierogojno w Serbii) — „My Memories Somewhere in Between Cradle and Heritage” — opowiedział o dialogu toczącym się między muzeum a młodym widzom każdorazowo podczas realizacji jednego z sześciu proponowanych bloków tematycznych i o wątpliwościach co do oczywistości stwierdzenia, że dziedzictwo, z którym ma się do czynienia jest dziedzictwem własnym.

Poza wyżej wymienionymi swoje tematy zaprezentowali:

Gaute Jacobsen (Muzeum Maihaugen w Lillehammer) „Tours in Children Heights”; Paulina Popoiu i Iuliana Grumăzescu (Narodowe Muzeum Wsi w Bukareszcie) „The Village Museum and Its Children”; Tim Sullivan (The Sovereign Hill Museum w Ballart) „Immersive Museum Experiences and the Power of Affective Learning”; Gefion Apel (LWL Freilichtmuseum Detmold) „Portraits and Programmes: Working with Young People in *House Schwenger and Studio Kuper* in 2011”; Helena Cviklová (Wołoskie Muzeum na Wolnym Powietrzu w Rożnowie pod Radhoszczem) w referacie „Educational Activities in Wallachian Open Air Museum in Rožnov pod Radhoštěm” nakreśliła zajęcia edukacyjne związane z realizacją projektu finansowanego z „Grantów Norweskich”.

W dyskusji jedna z uczestniczek podała ze Skansenu przykład skonfrontowania dwóch grup młodzieży z dwóch różnych regionów Szwecji: współczesna młodzież dyskutuje o różnicach i podobieństwach między tymi grupami. Wspomniano również, że w Szwecji każde muzeum narodowe zobowiązane jest Narodową Strategią Edukacji 2012–2014 do przygotowania ekspozycji z perspektywy dziecka, tak by była ona dla niego przyjazna, poczynając od wejścia. Gaute Jacobsen z Maihaugen Open-air Museum Lillehammer zauważył, że muzeum może stać się właściwym miejscem do rozmów o drażliwych sprawach, np. o „złym pocałunku wujka”, czyli molestowaniu w najbliższej rodzinie.

Drugi blok tematyczny dotyczył przedstawiania tradycyjnego rolnictwa w muzeach: „Presentation of Traditional Agriculture” — omawiano sposoby prezentacji zajęć związanych z rolnictwem, szczególnie prowadzenie tradycyjnych upraw i hodowli zwierząt gospodarskich.

Referaty wygłosili: Jan Rychlik z Uniwersytetu Karola w Pradze w wystąpieniu „Main Factors — Disasters — 20th Century — which Influenced the Development of Agriculture in Central Europe, Taking into Consideration the Presentation of Traditional Agriculture in Open Air Museums” nakreślił historię Czech i Słowacji na podstawie rolnictwa pokazanego przez wieki aż do czasów współczesnych; Zdravka Mihailova (Narodowe Muzeum Rolnictwa w Sofii) przybliżyła charakter rolnictwa w komunistycznej Bułgarii, Wojciech Mielewczyk zaś (Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie) scharakteryzował rolnictwo w Polsce w XX stuleciu; Šarka Kramolišová w „Presentation of Traditional Agriculture in WOAM” opowiedziała o starych odmianach uprawianych roślin i zwierzętach hodowanych w Wołoskim Muzeum na Wolnym Powietrzu.

Ponadto wystąpili: Vivian Dragomir, Aurelia Cosma, Iulia Anania (Narodowe Muzeum Wsi w Bukareszcie) „Tangible and Intangible. Agricultural Customs Revived at the National Village Museum from Bucharest”; Rhiannon Hiles (Beamish Museum) „Interpreting Rural Tradition in the North of England — Enhancing Visitor Engagement through Bringing Agricultural Method and Animal Husbandry Closer to the Visitor Experience at Beamish Museum”; Dorota Matela (Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie) „Walking through the Past”; Anna Permilovskaya (Institute of Ecological Problems at the North Russian Academy Sciences Arkhangielsk) „The Agriculture Presentation in the Open Air Museum”; Witold Wołoszyński (Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie) „Presentation of Working Oxen at the National Museum of Agriculture and Food Industry in Szreniawa”; Radoslav Vlk „Old and Regional Variants of Fruit Wood in a Selected Part of the Ethnographic Region of Wallachia and Their Using in Wallachian Open Air Museum” oraz Jiří Langer „Professionalism versus Commerce”.

O nowych projektach realizowanych w muzeach poinformowali: Allan Leth Frandsen (Den Gamle By, Arhus): „A Status on the Modern Town Project in Den Gamle By”; Miklós Cseri (Węgierskie Muzeum na Wolnym Powietrzu, Szentendre) „New Results in the Hungarian Open Air Museum”; Anke Hufschmidt (LWL

Freilichtmuseum, Hagen) „The Experimental Field Water — a New Offering in LWL — Open Air Museum Hagen”; Radoslav Vlk, (Wallachian Open Air Museum) „Open Air Museum and Folk Culture in New Presentation Forms of Cultural Heritage — a Presentation of Results Achieved by So-called Norway Grants”.

Program konferencji obejmował także objazd studyjny po wybranych muzeach na wolnym powietrzu. Pozwolił on na zapoznanie się ze zróżnicowaniem kulturowym regionów Czech i Słowacji oraz charakterem ekspozycji, formami jej udostępniania, proponowanymi atrakcjami.

- Muzeum Architektury Ludowej / Muzeum Regionu Šariš w Bardejovie (Skanzen-Múzeum Ľudovej Architektúry, Bardejovské Kúpele) ulokowane jest w parku otaczającym sanatorium — *kúpele*. To pierwsze otwarte muzeum na wolnym powietrzu na Słowacji. Prezentowane jest tam ludowe budownictwo i wyposażenie wnętrz charakterystyczne dla regionu Šariš, znacznie zróżnicowanego etnicznie (Łemkowie, Bojkowie, Rusini, Słowacy) i religijnie (grekokatolicy i rzymscy katolicy w północnej Słowacji);
- Muzeum Kultury Ukraińskiej w Świdniku (Múzeum Ukrajinskej Kultúry, Svidník), które, jak sama nazwa wskazuje, przybliży dziedzictwo i specyfikę mniejszości ukraińskiej mieszkającej w kilkuset wsiach w północno-wschodniej Słowacji;
- Muzeum Wsi Liptowskiej w Przybylinie (Múzeum Liptovskej Dediny, Pribylina), malowniczo rozłożone u podnóża Tatr;
- Muzeum Wsi Orawskiej w Zubercu (Múzeum Oravskej Dediny, Zuberec – Brestová) — bratnie polskiemu Orawskiemu Parkowi Etnograficznemu w Zubrzycy Górnej, powitało nas atrakcjami: muzyką, tańcem i śpiewem miejscowego zespołu ludowego. Oprócz tego zaaranżowano pranie odzieży w potoku oraz prezentację miejscowego garncarstwa i tkactwa;
- Muzeum Wsi Słowackiej w Martinie (Múzeum Slovenskej Dediny, Martin) zajmuje rozległy teren na przedmieściach miasta. W założeniu miało prezentować 13 słowackich regionów, do tej pory udostępniono jedynie sektory: Orawa, Turiec, Liptów, Kysuce. Od otwarcia w 1983 r. muzeum ciągle się rozbudowuje.

Jedynym czeskim muzeum, jakie odwiedziliśmy, było Wołoskie Muzeum na Wolnym Powietrzu w Rożnowie pod Radhoszczem (Valašské Muzeum v Přírodě v Rožnovie pod Radhoštěm) imponujące rozmachem działań i dbałością o wierność przedstawienia zgodnie z realiami życia na Morawskiej Wołoszczyźnie. W każdym z miejsc, w których nas przyjmowano, zostaliśmy niezwykle gościnnie przyjęci lokalnymi specjałami — pierogami, śliwownicą, miodówką...

Pożegnano nas uroczystą kolacją w Pustevnych — oddziale Muzeum w Rożnowie (oddalonym o kilkanaście kilometrów od miasta, w górach). Jest to miejsce popularne wśród narciarzy już od 2. połowy XIX wieku. By sprostać wówczas ich oczekiwaniom, słowacki architekt Dusan Jurkovič zaprojektował dwa schroniska w stylu określanym jako „ludowa secesja”, których wnętrza również inspirowane były sztuką ludową. W latach 90. chylące się ku upadkowi budynki zaczęto

odrestaurowywać, by przywrócić ich świetność. Zanim to jednak nastąpiło, nadano im status narodowego zabytku kultury. Dziś dumnie zaświadcza o swojej wyjątkowości.

Ostatniego dnia odbyło się posiedzenie członków Stowarzyszenia. Poruszano kwestie istotne dla jego działalności, m.in. ustalono miejsce konferencji w 2015 — Maihaugen Open Air Museum w Lillehammer. Najbliższa natomiast odbędzie się w sierpniu 2013 roku w południowych Niemczech.

Wybrano nowy zarząd. Prezydentem został Jan Carstensen z LWL Freilichtmuseum w Detmold (Niemcy), wice-prezydentem Katarina Frost z Vallby Friluftsmuseum w Västerås (Szwecja), członkami zarządu: Richard Harris (Weald & Downland Open Air Museum, Singelton, Wielka Brytania), Monika Kania-Schütz (Freilichtmuseum Glentleiten, Niemcy), Vitezslav Koukal (Valašské Muzeum v Přírodě, Rožnov pod Radhoštěm, Czechy), Marek Krężałek (Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, Dziekanowice, Polska), Thomas Bloch Ravn (Den Gamle By, Århus, Dania), Adelheid Ponsioen (Nederlands Openluchtmuseum, Arnhem, Holandia).

W konferencji wzięło udział 110 uczestników z Europy oraz jedna osoba z Australii. Z Polski: Marek Krężałek i Adriana Garbatowska (Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy), Teresa Lasowa (Muzeum — Kaszubski Park Etnograficzny we Wdzydzach Kiszewskich), Jan Rzeszotarski (Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu), Barbara Romańska (Sądecki Park Etnograficzny w Nowym Sączu), Bogdan Kuboszek (Górnośląski Park Etnograficzny w Chorzowie) oraz reprezentanci Muzeum Narodowego Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie: Dorota Matela, Wojciech Mielewczyk, Witold Wołoszyński.